

# De Viertafel

vormen om geloven te verbeelden

*Hillie van der Weg*



NARRATIO

# de Viertafel

vormen om geloven te verbeelden

Hillie van der Weg

NARRATIO

ISBN 90 5263 258 8

© 2002 uitgeverij NARRATIO, Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem  
tel. 0183 62 81 88 fax 0183 64 0496 e-mail: [verkoop@narratio.nl](mailto:verkoop@narratio.nl)  
Actuele informatie is te vinden op internet: <http://www.narratio.nl>  
© 2002 Illustraties: Christine van der Heide-Schneider

Niets uit deze uitgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestandskopie of op welke andere wijze dan ook, behoudens voor eigen gebruik, zonder de voorafgaande toestemming van de uitgever.

## Voorwoord

Vanaf het moment dat de viertafel zich onze thuissituatie begon te ontwikkelen, heb ik gemerkt dat deze vorm 'werkt' in de dagelijkse (geloofs)opvoedingspraktijk. Door de school van onze kinderen kwamen we in aanraking met de seizoenetafel, die vooral de ontwikkeling van de natuur door het jaar heen centraal stelt. Vanuit mijn eigen achtergrond en interesse ontstond de behoefte om dit aandachtshoekje uit te breiden en te integreren in de christelijke geloofstraditie. Het op deze manier delen van wat me inspireert, geeft een verdieping aan mijn bestaan die ik niet graag zou willen missen.

Daarnaast is me in mijn werk als pastor en begeleider van cursussen rondom geloofsopvoeding duidelijk geworden dat er onder ouders/opvoeders en anderen die te maken hebben met kind, geloof en levensbeschouwing, grote behoefte is aan uitwisseling van ideeën en ondersteuning bij het zoeken naar nieuwe vormen.

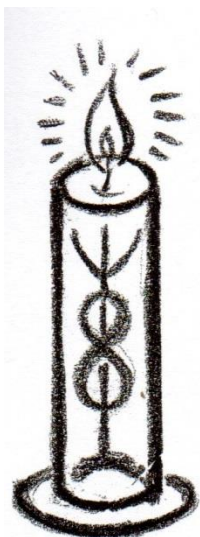
Een serie artikelen die ik een aantal jaren geleden over dit onderwerp heb geschreven, is de aanzet geweest om te komen tot deze uitgave. Langzamerhand ontstond het idee om het concrete materiaal te bundelen, zodat het gemakkelijker een weg zou vinden in de wereld van geloof en verbeelding.

Dit boekje wil een handreiking zijn voor het werken met een viertafel. Daarom bevat het naast veel concrete ideeën ook de nodige achtergrondinformatie. Om op een verantwoorde manier vormen te ontwikkelen die passen bij een eigentijdse geloofsbeleving, is enig inzicht in oorsprong en achtergrond van wat we vieren noodzakelijk. Daarbij gaat het er in eerste instantie om dat je je bewust wordt van waar je zelf staat en wat je zelf beleeft.

Het eerste deel van dit boekje kan dat proces ondersteunen zodat er een basis ontstaat waarmee je zelf aan de slag kunt. Op die manier is ook deel II gebaseerd op deel I. Tenslotte wil ik opmerken dat elke beschrijving van een viertafel slechts een voorbeeld is; er zijn zoveel mogelijkheden als er mensen zijn.

Bij het schrijven ben ik vooral uitgegaan van de ouder-kindrelatie, hoewel een viertafel geschikt is voor meer dan alleen de thuissituatie. Overal waar mensen (samen) zijn die geïnspireerd willen worden door geloof, hoop en liefde, daar kan de viertafel een uitnodiging zijn om geloven opnieuw vorm te geven en te beleven.

Hillie van der Weg



Deel I

De achtergrond van de viertafel

## ***Geloofstaal is beeldtaal***

### **Verbeelding**

Van jongs af aan worden we als mensen vertrouwd gemaakt met verbeelding. Onze taal zit bijvoorbeeld vol beelden en verwijzingen om duidelijk te kunnen maken aan anderen wat we bedoelen. Zeker als het erom gaat iets te delen of door te geven wat ons werkelijk raakt, dan grijpen we naar beeldtaal en symboliek om uitdrukking te geven aan onze gevoelens. Omdat het in 'platte' bewoordingen moeilijk haat, hebben we een extra dimensie nodig om wat ons ten diepste beweegt naar boven te kunnen halen.

Ook in geloven speelt verbeelding een belangrijke rol. Onze hoop op, ons geloof in een andere werkelijkheid dan die we waarnemen, helpt ons om het leven aan te kunnen. De geloofstaal van de bijbel is rijk aan beelden en gelijkenissen, want in de bijbel gaat het immers over die andere werkelijkheid. Om dat 'visioen van vrede en recht' levend te houden, hebben we verbeeldingskracht nodig.

De geschiedenis van het christendom kent naast een woordtraditie ook een eeuwenlange beeldtraditie. De kerk heeft haar boodschap niet alleen doorgegeven via handschriften en boeken, maar ook door middel van mozaïeken en wandschilderingen, iconen en beelden. Ieder tijdvak heeft z'n eigen kunstuitingen. Voor iedere generatie ligt er de uitdaging om het oorspronkelijke visioen door te vertalen naar de volgende, op een geheel eigen manier.



Ook in onze tijd is het van levensbelang om verbeeldingskracht en creativiteit te ontwikkelen en te stimuleren, om geloof en leven, God en wereld bij elkaar te houden, om te laten zien dat God en wereld bij elkaar horen. Wanneer wij ons beperken tot het digitale, éénduidige denken, wanneer ons voorstellingsvermogen niet meer aangesproken wordt, zal de hoop op die andere werkelijkheid langzaam uit ons leven verdwijnen. Waar we naar moeten blijven zoeken, zijn beelden die meerduidelijk zijn, die verwijzen naar Gods Koninkrijk en die ons moed geven om door te gaan. Op die manier zijn wij in staat om zin en betekenis te geven aan ons bestaan.

### **Verbeelding en viertafel**

Een viertafel kan helpen om in het dagelijks leven present te stellen wat wij geloven. Het is een vorm die je ook in andere tradities vindt; overal waar mensen geloof beleven. Zo is het in de oosters –orthodoxe traditie vanzelfsprekend dat er in de woonkamer een meditatie hoekje ingericht is waar altijd een icoon verlicht wordt door een brandende kaars om op die manier geïnspireerd te worden. Deze vorm van religiositeit kan ook onze spiritualiteit nieuwe impulsen geven. Met de mogelijkheden die wij vandaag de dag hebben en het materiaal dat ons ten dienste staat, is het voor iedereen mogelijk om daar mee te beginnen. Voor school, kerk en gezin liggen hier nieuwe kansen om geloven te delen en te ervaren. Om die reden blijkt de viertafel ook voor mensen met een verstandelijke handicap een uitstekend middel te zijn.

Het werken met de viertafel sluit aan bij de moderne geloofsopvoeding waar het accent ligt op communicatie tussen opvoeders en kinderen. Als oriëntatiepunt bij het delen van geloof heeft een viertafel alles in zich om en wisselwerking op gang te houden en het samen vieren van geloof en leven te bevorderen.

## Vieren en gedenken

De naam 'viertafel' geeft aan dat er iets te vieren valt; het leven in de lengte en in de breedte misschien. Maar vieren is meer dan alleen feest; het is ook het denken aan de keerzijde daarvan. We beseffen de waarde van een feest juist omdat het ons uittilt boven het alledaagse en omdat we ook verdriet en leed kennen.

Het is een wetmatigheid in ons bestaan er is licht maar er is ook duisternis; dood maar ook leven. In bijbels perspectief gaat vieren samen met gedenken. In het vieren wordt opnieuw present gesteld hoe ons leven ooit was en waardoor het geworden is zoals het nu is. Dat heeft altijd te maken met Gods bevrijdend handelen. Daarom is er op de viertafel naast hoogtepunten ook ruimte voor dieptepunten in ons bestaan.



Uiteindelijk gaat het erom dat we de uitersten met elkaar verbinden en daaruit leven. Door te proberen zowel het een als het ander te verbeelden, geven we onszelf de mogelijkheid om de reikwijdte van geloven te ontdekken.

## ***Opvoeden met geloof***

### **De viertafel binnen de geloofsopvoeding**

Dertig jaar geleden spraken we in de geloofsopvoeding van geloofsoverdracht, tegenwoordig spreken we van geloofscommunicatie. Een viertafel past uitstekend bij deze ontwikkeling. In de hedendaagse geloofsopvoeding gaat het vooral om het samen optrekken van volwassenen en kinderen. Vertellen, vieren en handelen spelen daarbij een rol. Er is aandacht voor het beleven met alle zintuigen; er mag veel te zien en te ervaren zijn. Je kunt kinderen al jong stimuleren om vragen te stellen, ook kritische.

Als opvoeders en kinderen kun je samen proberen antwoorden te vinden op die vragen waardoor je van elkaar mag leren waar het bij geloven om gaat. Mijn manier van werken is gebaseerd op de godsdienst pedagogische visie van dr. Trees Andree die ik hier kort zal weergeven.

Deze hoogleraar die zich veel bezig hield met geloofsontwikkeling en geloofsopvoeding, hanteert de volgende begrippen: alles wat te maken heeft met het doorgeven van geloof en godsdienst, wordt 'geloofsopvoeding' genoemd. Deze geloofsopvoeding bestaat uit twee componenten die elkaar aanvullen:

- a) Religieuze opvoeding. Hiermee bedoelen we opvoeding tot eerbied, verwondering, dankbaarheid, ontvankelijkheid voor en het besef van samenhang van alle leven; een beleving van ik-in-de-wereld en van die wereld zelf tegen de achtergrond van een onuitputtelijk Geheim.
- b) Godsdienstige opvoeding. Hierbij gaat het om het inleiden in de godsdienstige traditie, om kennis te laten maken met de leer en rituelen die in deze traditie besloten liggen.

Wanneer van deze twee de eerste mist, spreken we van een indoctrinerende opvoeding. Ontbreekt de godsdienstige opvoeding, dan hebben we te maken met een humane levensbeschouwelijke opvoeding. Laten we beide elementen aan bod komen, dan geeft dat goede mogelijkheden om door te geven

waar het in het christelijk geloof eigenlijk om gaat: een houding van vertrouwen en overgave aan alles wat in het leven (en in de dood) op je af kan komen, omdat je weet dat God het is die deze wereld en onze toekomst draagt. Tegen de achtergrond van deze visie wil ik de viertafel plaatsen.



## Situaties voor geloofsoopvoeding

### *Thuis*

De geboorte van een kind is voor veel ouders aanleiding om zich te bezinnen op de eigen geloofsbeleving. Ze vragen zich af: Wat geloof ik nu eigenlijk en hoe kan ik dat delen met mijn kinderen? Misschien komt dat voort uit het besef dat leven doorgeven en geloven doorgeven onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Geloofsoopvoeding heeft alles te maken met een gelovige levenshouding, ingebed in het leven van alledag. Maar ook met het ontwikkelen van vaste gewoontes en het scheppen van ruimte in het dagelijkse leven om iets van dat geloof dat jezelf inspireert, te kunnen laten zien. Geloven is niet meer vanzelfsprekend in onze tijd. Wie iets met geloven en kerk wil, die heeft daarvoor gekozen. Bovendien spreken de vormen van vroeger vaak niet eens meer aan. Daardoor is de druk op thuis groter geworden en heb je als ouders misschien meer behoefte aan herkenning en uitwisseling. Materiaal is er wel, maar de moeite zit in het zoeken en vinden van evenwicht tussen vorm en inhoud, afgestemd op je specifieke gezinssituatie. School en kerk zouden eventueel gezamenlijk kunnen inspelen op deze ontwikkeling door bijvoorbeeld informatieavonden en ontmoetingsgroepen voor ouders te organiseren.

### *Op school*

Op het terrein van de geloofsoopvoeding neemt de school een aparte plaats in. De school is zeker niet alleen een plek waar kinderen bepaalde cognitieve vaardigheden leren, maar juist ook sociale en maatschappelijke relevante.

Als ouders en leerkrachten elkaar als mede-opvoeders kunnen zien, ontstaat er ruimte voor echte communicatie die de groei en het welbevinden van een kind ten goede komt.

Een regelmatig weerkerend inhoudelijk gesprek over de begeleiding van het kind, dat z'n eigen, unieke ontwikkeling doormaakt, is geen overbodige luxe. Maar ook de relatie tussen ouders onderling verdient aandacht.

Waar aan gezamenlijke verantwoordelijkheid gewerkt wordt, kunnen mensen met elkaar in gesprek raken. Een sfeer van openheid en vertrouwen in en om de school komt uiteindelijk de

kinderen ten goede. Hier ligt voor iedere school een pedagogische uitdaging. Een christelijke school werkt vanuit haar christelijke identiteit en voegt daarmee een levensbeschouwelijke dimensie toe. Het kan per school verschillen hoe dat tot uitdrukking gebracht wordt.

Natuurlijk is het allang niet meer zo dat wie voor christelijk onderwijs kiest, ook zelf in die traditie staat. Misschien ligt hier een kans voor de school om in een multiculturele, multireligieuze samenleving handen en voeten te geven aan die christelijke identiteit. Niet om exclusief te willen zijn maar om vanuit een grondhouding van wederzijds respect open te staan voor elkaars gedachtengoed en levensvisie. Leerlingen, ouders en leerkrachten mogen aan elkaar laten zien wat gelovig mens-zijn betekent in onze maatschappij. Op die manier kan een school een ontmoetingsplaats zijn van mensen met een verschillende achtergrond die leren samenwerken en –leven. Er lijkt mij niets op tegen om kerk en godsdienst een plaats te geven als dat voor de kinderen herkenbaar is, maar vanuit de oecumenische gedachte dat wij een gemeenschap vormen met de kerk van alle tijden, over de hele wereld.

